

Czym są GPP?

Zielone zamówienia publiczne (ang. Green Public Procurement - GPP) to proces, w ramach którego instytucje publiczne starają się uzyskać towary, usługi i roboty budowlane, których oddziaływanie na środowisko w trakcie ich cyklu życia jest ograniczone w porównaniu do towarów, usług i robót budowlanych o identycznym przeznaczeniu, jakie zostałyby zamówione w innym przypadku.

Czym jest GPP4Growth?

Projekt GPP4Growth łączy doświadczenie i praktyki 9. instytucji publicznych z Europy, skupiających się na poprawie ich zdolności do wdrażania polityki promującej ekoinnowacje i rozwój ekologiczny za pomocą zielonych zamówień publicznych. Europejskie instytucje publiczne wydatkują 14% PKB UE. Wartość tych wydatków na towary, usługi i roboty budowlane szacuje się na 1,8 bln EUR rocznie. Tę znaczącą „siłę nabywczą” instytucji publicznych można wykorzystać w celu pobudzenia ekoinnowacji, zasobooszczędności i rozwoju ekologicznego poprzez propagowanie przyjaznych środowisku, zasobooszczędnych towarów i usług.

GPP4Growth

- Nota informacyjna A3.2 -

Raport z warsztatów na temat oznakowania ekologicznego w zamówieniach publicznych

Streszczenie

W maju 2018 r. w Starej Zagorze (Bułgaria) partnerzy projektu GPP4Growth wraz z zaproszonymi Interesariuszami Regionalnymi wzięli udział w międzynarodowych warsztatach dotyczących możliwości wykorzystywania oznakowań ekologicznych, tzw. ekoetykiet w zamówieniach publicznych. Spotkanie zorganizowała Agencja Rozwoju Gospodarczego Regionu Stara Zagora (SZREDA).

W niniejszej notce znajduje się podsumowanie głównych punktów dotyczących trzech kluczowych tematów omawianych podczas warsztatów:

- 1) stosowanie oznakowań ekologicznych w zielonych zamówieniach publicznych;
- 2) analiza możliwości i problemów związanych z uzyskaniem ekologicznych certyfikatów przez oferentów;
- 3) analiza możliwości i problemów związanych z zastosowaniem ekologicznych certyfikatów przez zamawiających w realizowanych zamówieniach publicznych.

Następnie, w niniejszym opracowaniu przedstawiono szereg zaleceń wynikających z dyskusji i wniosków z przeprowadzonych warsztatów. Wdrożenie tych zaleceń w ramach procedowanych zamówień publicznych, może przyczynić się do wzrostu udzielanych zielonych zamówień publicznych w poszczególnych regionach partnerskich projektu GPP4Growth.

Warsztaty międzyregionalne

Celem warsztatów było zbadanie, w jaki sposób stosować oznakowanie ekologiczne w ramach kryteriów środowiskowych i weryfikacji zgodności ze specyfikacjami technicznymi w zamówieniach publicznych oraz kiedy wymagać oznakowania ekologicznego, nie prowadząc do zaburzenia konkurencji na rynku.

Uczestnicy warsztatów, mieli możliwość podzielenia się doświadczeniami w ww. zakresie, mogąc zweryfikować, co się sprawdziło u innych partnerów projektu w odniesieniu do polityki GPP, a co nie. Dzięki temu, mogą oni podejmować bardziej świadome działania w swoich regionach.

Warsztaty obejmowały trzy różne rodzaje działań ułatwiających wymianę i transfer wiedzy oraz budowanie potencjału przedstawicieli władz regionalnych. Były to prezentacje, panele dyskusyjne i wizyty terenowe. Następnie, każdy z partnerów projektu GPP4Growth zorganizował spotkanie podsumowujące dla Grupy Interesariuszy Regionalnych w swoim regionie, w celu zaprezentowania i rozpowszechnienia dobrych przykładów postępowania w zakresie certyfikacji ekologicznej w zamówieniach

Poniżej przedstawiono najważniejsze informacje i wnioski, które zostały podniesione podczas ww. warsztatów przez przedstawicieli Partnerów projektu i zaproszonych Interesariuszy Regionalnych projektu GPP4Growth:

Czym są oznakowania ekologiczne?

“Etykiety środowiskowe” lub “oznakowania ekologiczne” to zaświadczenia, poświadczenia lub inne dokumenty, potwierdzające, że obiekt budowlany, produkt, usługa, proces lub procedura spełniają określone wymogi. Pomagają one nabywcom w podejmowaniu decyzji zakupowych, poprzez dostarczenie informacji na temat jakości i wpływu na środowisko produktów lub usług. Ekoetykiety umożliwiają konsumentom identyfikację produktów przyjaznych dla środowiska. Oznakowanie ekologiczne daje gwarancję bezstronności, wiarygodności i rzetelności naukowej.

Oznakowania ekologiczne mogą być w stosowane w kontekście GPP do:

1. określania kryteriów środowiskowych (tj. specyfikacji technicznych) dla zamawianych produktów i usług w oparciu o wymagania określone na danej etykiecie;
2. weryfikacji, czy produkty lub usługi spełniają kryteria środowiskowe określone w ofercie, poprzez akceptację etykiety jako dowodu zgodności ze specyfikacjami technicznymi;
3. nadanie priorytetowego znaczenia produktom i usługom, które spełniają normy określone przez oznakowanie ekologiczne, co może stanowić silną zachętę dla producentów do stosowania zielonych praktyk i dostarczania konsumentom zrównoważonych towarów o wyższej wartości.

Warunki, które muszą zostać spełnione, aby organ publiczny mógł stosować dane oznakowanie ekologiczne jako kryterium oceny w ramach procedury udzielania zamówień publicznych, określono w art. 43 Dyrektywy UE 2014/24/UE.

Dyrektywa ta ściśle określa warunki używania etykiet w specyfikacjach technicznych zamówienia, kryteriach udzielenia zamówienia lub wymaganiach dotyczących umów.

Nie można wymagać etykiet w kwestiach, które nie są istotne dla danego zamówienia, takich jak wymogi dotyczące ogólnej polityki instytucji. W takim przypadku można nadal określić specyfikacje techniczne w odniesieniu do szczegółowych parametrów danej etykiety lub jej części, które dotyczą przedmiotu umowy. Etykieta może być wtedy wykorzystana jako dowód na to, że oferta spełnia wymagania żądanych specyfikacji.

Obawy dotyczące stosowania oznakowań ekologicznych w zamówieniach publicznych

Istnieją obawy, że wymóg specjalnego oznakowania ekologicznego jako dowodu zgodności w ramach procedury przetargowej, może prowadzić do preferencyjnego traktowania określonych dostawców.

Aby tego uniknąć, zamawiający nie powinni wymagać od dostawców rejestrowania swoich produktów lub usług w ramach specjalnego programu oznakowania ekologicznego. Dostawcy powinni być w stanie dostarczyć dokumentację techniczną, wykazującą zgodność z wymaganymi specyfikacjami środowiskowymi.

Oznakowania ekologiczne mogą pomóc w rozwiązaniu tego problemu, dostarczając zamawiającym z instytucji publicznych poinformowane źródła informacji, które mogą kierować przygotowaniem technicznym i oceną odpowiednich specyfikacji technicznych w ramach przetargów ekologicznych. Takie źródło informacji pomogłoby również instytucjom publicznym w określeniu najbardziej zrównoważonych produktów lub usług.

Należy pamiętać, że uczestnictwo w programach oznakowania ekologicznego jest dobrowolne. Jedynymi przypadkami, w których zamawiający mogą wymagać od dostawców dostarczenia konkretnej etykiety, są sytuacje, w których prawo krajowe lub unijne tak nakazuje lub kiedy taki wymóg nie zakłóca konkurencji na rynku, kiedy certyfikacja jest powszechną praktyką w ramach danej kategorii produktów.

Oznakowania ekologiczne i ISO

Międzynarodowa Organizacja Normalizacyjna (ISO) sklasyfikowała etykiety środowiskowe w trzech ogólnych kategoriach:

1. Program etykietowania środowiskowego opracowany przez stronę trzecią, niezwiązaną z producentami, dystrybutorami ani konsumentami produktów danej kategorii oraz przede wszystkim wiarygodną (np. instytut badawczy);

2. Własne deklaracje środowiskowe, sporządzane przez producentów lub innych uczestników rynku, nie poddawane procesowi certyfikacji przez stronę trzecią;

3. Pojedyncze oznakowanie ekologiczne, na podstawie którego mierzy się i podaje do wiadomości określony aspekt środowiskowy związany z częścią cyklu życia produktu firmy, np. „ślad węglowy produktu” (weryfikowany przez stronę trzecią).

TEMAT 2: Analiza możliwości i problemów związanych z uzyskaniem ekologicznych certyfikatów przez oferentów (studium przypadku Stara Zagora AD)

Przedsiębiorca: Co roku bułgarski producent mebli Stara Zagora AD kupuje i przetwarza ponad 18 000 m³ drewna bukowego i sosnowego, pochodzącego wyłącznie z bułgarskich lasów. Firma produkuje średnio 2 500 krzesel dziennie i jest największym dostawcą krzesel sosnowych dla IKEA w Europie.

Problem: W 2013 r. Stara Zagora AD otrzymała od Rady ds. Odpowiedzialnej Gospodarki Leśnej certyfikat odpowiedzialnego zarządzania lasami i wpływu na środowisko naturalne (FSC). Norma ta wymaga certyfikacji wszystkich podmiotów na każdym etapie łańcucha dostawy. Jednak niektórzy z dostawców nie posiadają certyfikatu w tym zakresie. W związku z tym, łańcuch dostaw certyfikowanych jest przerywany. Obecnie w Bułgarii tylko około 50% gospodarstw leśnych posiada certyfikat zgodny ze standardem FSC. Jednym ze strategicznych celów Agencji Wykonawczej ds. Lasów w Bułgarii jest podniesienie tego poziomu do 85% w 2019 r.

Dlaczego warto skorzystać z warsztatów międzyregionalnych?

Projekt GPP4Growth został zatwierdzony do dofinansowania w ramach Programu INTERREG EUROPA, w którym kluczową rolę odgrywa dzielenie się wiedzą i doświadczeniem pomiędzy poszczególnymi partnerami.

Podczas warsztatów międzyregionalnych, partnerzy projektu mają możliwość: pozyskania wiedzy i poznania działań i inicjatyw w dziedzinie zielonych zamówień publicznych w różnych regionach UE; zidentyfikowania wyzwań i potrzeb, które należy uwzględnić w fazie wdrażania ich planów działania (faza druga projektu GPP4Growth); oraz zapewnienia udziału kluczowych interesariuszy w opracowywaniu i wdrażaniu ich planów działania.

Dlaczego problem występuje? Obecnie istnieje realne niebezpieczeństwo, że duże firmy europejskie handlu detalicznego meblami mogą przekierować swoją produkcję z Bułgarii do krajów, które posiadają 100% certyfikowanych lasów i w związku z tym są uważane za kraje o niskim statusie ryzyka. Będzie to miało znaczący negatywny wpływ na produkcję mebli w Bułgarii i może skutkować zamknięciem poszczególnych firm, takich jak Stara Zagora AD.

Jak projekt GPP4Growth może pomóc w rozwiązaniu tego problemu: Zarówno Interesariusze Regionalni, którzy zaprezentowali omawiane studium przypadku podczas warsztatów, jak i bułgarska Agencja Wykonawcza ds. Lasów, zgodziły się, że muszą wspólnie opracować propozycję zmiany polityki w celu rozwiązania tego problemu i spróbować zapewnić zrównoważony rozwój sektora produkcji mebli w Bułgarii. Będzie to pozytywny rezultat wynikający bezpośrednio z międzynarodowych warsztatów, jak i całego projektu GPP4Growth.

TEMAT 3: Analiza możliwości i problemów związanych z zastosowaniem ekologicznych certyfikatów przez zamawiających w realizowanych zamówieniach publicznych

W trakcie warsztatów zidentyfikowano i omówiono główne czynniki wpływające na odwoływanie się do ekologicznych oznakowań w ramach realizowania zielonych zamówień przez zamawiających z sektora publicznego. Zidentyfikowano następujące czynniki:

- Wsparcie polityczne na poziomie instytucjonalnym oraz na poziomie centralnym;
- Dostęp do wiedzy specjalistycznej w zakresie stosowania kryteriów środowiskowych w zamówieniach publicznych;
- Współpraca między instytucjami w celu wymiany najlepszych praktyk;
- Należy obalić mity o GPP, takie jak powszechne przekonanie, że „ekologia jest droższa”, co często oparte jest na ocenie samej ceny zakupu niż pełnych kosztów cyklu życia produktu lub usługi;
- Dostępność praktycznych narzędzi i informacji;
- Szkolenie ekspertów ds. zamówień publicznych i personelu administracyjnego;
- Systematyczne wdrażanie i integracja z systemami zarządzania w celu umożliwienia zdecentralizowania w zakresie podejmowania decyzji;
- Dostępność do jasnych i weryfikowalnych kryteriów, które mogą być włączone do dokumentacji przetargowej, przy jednoczesnym zachowaniu zgodności z dyrektywami UE dotyczącymi zamówień publicznych;
- Mniejsze możliwości administracyjne mniejszych gmin.

W odpowiedzi na postawione powyżej zagadnienia problemowe, omówiono model „wspólnych zakupów” (przedstawiony na następnej stronie).

Wspólne zamówienia publiczne

Podczas warsztatów zauważono, że wspólne udzielanie zamówień publicznych dotyczy wielu kwestii związanych z powyższymi czynnikami. Wspólne udzielanie zamówień publicznych polega na łączeniu działań dwóch lub więcej instytucji zamawiających, tak aby procedowane było tylko jedno zamówienie.

Korzyści wynikające z tego modelu zamówień publicznych:

- Niższe ceny produktów przyjaznych dla środowiska;
- Oszczędności kosztów administracyjnych (i umożliwienie udziału mniejszych instytucji);
- Łączenie wiedzy fachowej i kompetencji różnych podmiotów;
- Potencjalne wprowadzenie bardziej ekologicznych produktów;
- Narzędzie do promowania innowacji.

Jednym z przykładów wspólnych zamówień publicznych jest postępowanie przeprowadzone przez miasto Sztokholm, dotyczące zakupu pojazdów elektrycznych. W tym przypadku procedura przetargowa została przygotowana przez 296 organizacji (260 publicznych i 36 prywatnych). Szacowana wielkość zakupów tego konsorcjum wyniosła 1 250 pojazdów rocznie. Ogłoszono tylko dwa oddzielne przetargi: jeden dla organizacji publicznych i jeden dla organizacji prywatnych. Takie podejście pozwoliło zaoszczędzić na kosztach administracyjnych związanych z procedowaniem zamówień, zwiększyło ogólną siłę przetargową zamawiającego (prowadząc do uzyskania niższej ceny) i umożliwiło mniejszym gminom udział w procesie przetargowym.

Rekomendacje w zakresie prowadzenia polityki

- Opracowanie krajowego planu działania, który nakreśli kluczowe działania i środki mające na celu promowanie GPP.

W odniesieniu do stosowania pro-ekologicznych kryteriów wyboru w przetargach publicznych:

- Monitorowanie przetargów publicznych, które umożliwi gromadzenie szczegółowych danych w zakresie GPP, rozpowszechnianie informacji oraz ciągła ocena i weryfikacja procesu udzielania zamówień publicznych;
- Wprowadzenie obowiązku wdrożenia kryteriów pro-ekologicznych w zamówieniach publicznych;
- Wspieranie budowania potencjału pracowników sektora publicznego w zakresie stosowania pro-ekologicznych kryteriów w zamówieniach publicznych;
- Opracowanie dedykowanej bazy danych w celu ułatwienia stosowania kryteriów ekologicznych, np. baza danych produktów ekologicznych;
- Opracowanie systemów wsparcia dla publicznych nabywców i dostawców w celu ułatwienia tworzenia sieci kontaktów i produkcji towarów i usług.

W odniesieniu do monitorowania zielonych zamówień publicznych:

- Stworzenie katalogu instytucji zamawiających, który pokaże, w jakim stopniu stosują one kryteria ekologiczne w zamówieniach publicznych;
- Opracowanie bazy danych umożliwiającej śledzenie udziału przedsiębiorstw w zamówieniach publicznych, a w szczególności w przetargach pro-ekologicznych;
- Opracowanie przyjaznego dla użytkownika, regionalnego systemu monitorowania w celu pomiaru liczby i wartości ekologicznych zamówień;
- Przeprowadzenie okresowych przeglądów jakościowych danych dotyczących GPP w celu określenia i monitorowania osiągnięć środowiskowych i gospodarczych, najlepszych praktyk, przeszkód, niedociągnięć, niezbędnych dostosowań i możliwości;
- Utworzenie portalu internetowego poświęconego pro-ekologicznym zamówieniom publicznym, na którym publikowane będą wszystkie zaproszenia do składania ofert publicznych, a zainteresowane strony będą miały dostęp do informacji dotyczących zamówień publicznych.

W odniesieniu do tworzenia sieci kontaktów z interesariuszami GPP:

- Organizacja warsztatów szkoleniowych, które zapoznają pracowników sektora publicznego i MŚP z procesami i wymogami dotyczącymi GPP;
- Opracowanie materiałów dydaktycznych, takich jak podręczniki, prezentacje i filmy wideo;
- Organizowanie spotkań ułatwiających wymianę informacji między dostawcami ekologicznych towarów a administracją publiczną.

Dalsze informacje

Niniejsza nota informacyjna została opracowana przez Departament Komunikacji Działań na Rzecz Klimatu i Środowiska Republiki Irlandii, na podstawie raportu przygotowanego przez Regionalną Agencję Rozwoju Gospodarczego w Starej Zagorze (Bułgaria), pn. „Raport podsumowujący z międzyregionalnych warsztatów na temat oznakowania ekologicznego w zielonych zamówieniach publicznych” i może zostać udostępniony na życzenie.

Więcej informacji na temat projektu GPP4Growth można znaleźć na stronach internetowych: www.interregeurope.eu/gpp4growth; Projekt GPP4Growth - Łódzkie.